
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIENCIES

LA SEU I LA LLONJA EN PERILL

El tren de mercaderies que travessa la Ciutat des de les estacions al port, passant per la Rambla i el Born, és un gran inconvenient per la urbanització que escau als nostres millors passetjos. Es feia precis treure'l, portar a l'exterior el fum i el xiulet de les màquines, la trepidació dels vehicles, i, sobre tot, els grunys dels porcs i les altres molesties del servei. Però el túnel que actualment s'està construint davall la nostra Ciutat perquè per ell hi passi el dit tren ens porta un gran perill artístic i ve a ésser un remei pitjor que la malaltia.

Malgrat els retrets que ens faran—que som uns contraris del progrés, uns xiplats, uns eterns protestants—hem d'insistir altra volta en la necessitat que hi ha que les Corporacions i el públic es preocupin una mica més de la nostra estètica urbana, del bon gust en les construccions i del respecte que es deu als monuments artístics o històrics. Sabem, per desgràcia, que no ens han de fer cas i que la nostra rebel·lia s'ha de perdre dins l'aire, però no volem contreure davant el futur la responsabilitat que pertany als altres. Es vol, per una part, que Mallorca, que té prou condicions naturals, sigui un centre de turisme, i per altra es fa pràcticament tot lo que es pot per restar-li bellesa natural i interès artístic o històric, que són les fonts úniques i necessàries d'aquesta indústria, la qual ben endreçada seria la segura i inestroncable riquesa del pervenir.

Vora les murades de la Seu es pren un bon tros a la mar, omplint-lo

de terra per fer-hi un moll i habilitar lloc que permeti l'emplaçament d'estacions de mercaderies. Ja hem acabat de veure el deliciós reflexe de la Seu dins la mar una volta trencat l'espill on es mirava. La nostra Catedral, en lloc de la mar a sos peus hi tindrà les estacions de mercaderies, tal vegada els depòsits de carbó i de porcs, i la seva esveltesa perdrà aire i semblara més petites ses grandioses proporcions, ja que l'altura semblarà minvada en aixecar-se els edificis i treure-li la mar que besa ses plantes.

Sentirem els xiscles estridents de les màquines en lloc de les cançons dels infants a la platja i veurem la sutja del carbó en lloc dels colors lluminosos de les rotlades familiars sopant ran de mar a l'hora capvespral plena de transparències.

De la boca del túnel, com de la gola de l'infern, sortirà enlairant-se el fum de les màquines, el qual, refredant-se al contacte de l'aire, s'aferrarà als edificis cobrint-los de sutja negrenca, i dins breu temps la nostra Seu ja no tindrà aquest actual color esvaïdíssim de roses seques, sinó que semblarà una fàbrica de gas pobre o de superfosfats. Després de les escales, de la reforma interior i dels finestrals sols mancava a la nostra Ciutat el túnel i les estacions a sos peus. Ara seria un digne complement de l'obra començada la instal·lació de faros exteriors als finestrals de la Seu projectada per un conegut arquitecte a fi d'il·luminar-la de nit!

I també a la Llonja li és arribat el torn de l'oprobí. Un dels dos nous projectes de traçat del port, el núm. 1, senyala com a punt de desembarc de passatge i mercaderies la part frontera a la Llonja. Això significa la natural construcció d'andanes en aquell lloc i, per tant, el decantament de la Llonja a un segon terme, treient-la de la vista de la mar. Sabem que d'això se n'ha protestat durant el temps que el projecte ha estat de manifest al públic, però nosaltres ja no confiam en res de bo. Tot és fa qüestió personal: l'estètica urbana es posposa sempre a l'interés privat i l'amor propi del l'individu és superior a l'amor de la col·lectivitat. Es contra aquest estat de coses que nosaltres ens aixecam, tot sentint no tenir el poder que voldríem per salvar el tresor artístic de la Mallorca que se'n va...

Ens sentim pessimistes. En ple segle XX no es pot ésser un enamorat de l'estètica o un sentimental: cal ésser un perfecte egoista. Per ventura en el segle vinent sabran apreciar lo que la nostra lluita significa.

Divagacions entorn del localisme, el provincianisme i altres coses

FA dies que aparegué damunt un dels nostres diaris una crònica de Cuba, deguda a la ploma culta i ben tallada de Guillem Pieras, sota el títol *Pravincianismo i Cultura*. Es un tema sobre el qual es ve insistint d'un quant temps a aquesta banda, damunt les planes hospitalàries de *El Dia*, confonent en general moltes coses sota la vaga denominació comú del localisme. Si jo havia de contestar a lo que s'és dit anunciaria així el meu punt de vista: *La nació, unitat de cultura*. Em sembla aquest títol més ric en suggestions fecundes que el primer, evidentment una mica marcit i pobre...

Sembla que un jove escriptor havanès que comparteix la direcció de la «Revista de Avance», havia donat amb motiu del centenari de Goya una conferència en la qual sabé dir quelcom d'essencial i poc comú sobre la vida i l'obra del gran aragonès. Algú li feu retret d'aquesta apologia d'un pintor espanyol, no cubà, i el senyor Pieras en pren peu per fustigar eloqüentment i amb molta de raó el xovinisme, el localisme menut que sols ret culte als valors comarcans, desconeixent la universalitat del geni, i que estima com lo millor tot lo de casa, on viu a portes tancades, etc.

Jo n'hauria blasmat encara la manca d'enginy i d'ironia, si és que hi havia hagut en l'escriptor *chauvin* alguna intenció antiespanyola. En efecte, més espiritual hauria estat per part seva suscriure simplement amb un «*estoy conforme*» la magnífica visió d'Espanya desplegada en les teles i els dibuixos de don Francisco de Goya.

Però afegeix, més o menys, el Sr. Pieras:

«Aquí, a Cuba, com dins la nostra Mallorca, com dins Catalunya, com dins altres províncies, hi ha gent d'aquesta a qui tot lo estrany causa por i repugnància».

Amb l'autoritat que potser em dóna haver estat un dels primers

que a Mallorca s'encararen amb aquesta gent, en una conferència donada fa vint anys de la qual ja ni el títol recordaria, em seran permeses algunes observacions? No van adreçades solament a l'autor d'aquest paràgraf, que em mereix singular estima, sinó també a altres amics obsessionats per l'«antilocalisme».

No sé lo que passa avui a Cuba, on en tot cas l'intel·lectualitat llibertadora, amb tot i representar l'amor a la terra, era més generosa, i menys xovinista, tancada i rànica que la del trist fi de sigle madrileny... José Martí no donava la sang per un ideal de campanar: n'és testimoni més d'una pàgina roenta que fa sagrat el seu record als cors nobles de totes les latituds...

De Catalunya, he de dir que tindrà molts de defectes, però que intel·lectual i artísticament viu més de cara a París que a Grannollers. El seu primer poeta, En Josep Carner, resideix avui a L'Havre; s'és passat per Escòcia, Itàlia, Costa Rica i Xile, on va anar a casar-se, i posseeix cinc o sis llengües. Els seus pintors i esculptors coneixen Montmartre, el Louvre, el *Boul Mich* i Montparnasse tan bé com el Pla de la Boqueria: lo qual no impedeix a molts de fer obra ben catalana, sense que l'art hi perdi res, sinó al contrari. Alguns s'hi han quedat allà dalt, i se'n parla, com l'andalús Picasso (quasi ningú!), adoptat de petit per Barcelona, i que va formar-s'hi i partí cap a París parlant en català; com En Joan Miró, l'ídol de moda d'aquells salons d'avantguarda, que vé els estius a pintar a Montroig, i com En Josep Clarà, que no fa precisament guixos de la *Pastoreta*—i no ho dic per treure valor a la deliciosa cançó—. El culte modern del Greco s'iniciava a Sitges per obra del barceloní més barceloní de Barcelona, En Santiago Russinyol, quan a Toledo encara dormien.

I si la crítica artística de Barcelona no ha pogut dir per boca del seu conspicu representant Feliu Elias (Joan Sacs) —que tampoc no és cap muntanyenc de la muntanya—tot lo bo que pensa de Goya, en ocasió del seu centenari, és que s'han trobat dificultats per part, no dels localistes, sinó dels qui combaten el localisme. *Intelligenti pauca.*

A Mallorca, no sé que ningú haja intentat mai posposar Goya a En Mesquida o a En Femenias. L'ocurrència del rústic libel·lista autor de l'opúscle titulat «Don Antonio Maria», en el qual Mossèn Alcover és comparat amb ventatja a l'autor de les *Majas*, com a més digne d'homenatge, no passa d'ésser una bufonada riguda com a tal pel poble i la clerecia, inclús probablement la de Sineu. Els

quatre mallorquinistes tallats pel patró d'En Trias de *La Ciutat de Mallorca*, no més còmic que l'avantguardista snob que En Miquel S. Oliver li contraposa, són perfectament inofensius; no val la pena d'atacar-los.

Lo que un tem és que es confongui un poc llur localisme amb el patriotisme conscient dels qui treballen per elevar a valors universals els productes espirituals de la pròpia terra, per comptes d'aclimatar-hi penosa i xorcament els valors *locals* dels altres: cosa, aquesta última, en la qual consisteix exactament el provincianisme. Aquest provincianisme no s'és adonat encara que Ramon Lull representa quelcom de més mundial que Calderon de la Barca, i que quan parla de "*nuestros clásicos*", referint-se al *Lazarillo*, pos per exemple, sense haver-se dignat obrir el *Tirant lo Blanc* ni el *Blanquerna*, juga el paper del mosquit de la faula:

*Araba en la pradera
el vigoroso buey, sin que supiera
que llevaba un mosquito sobre el asta.
Llegó un insecto de la misma casta
y le dijo al mosquito: "¿Qué tal vamos?"
"Amigo", respondióle, "arando estamos".*

*No falta algun bendito
que con igual serenidad se alabe
de alguna empresa grave
en que tuvo la parte del mosquito. (*)*

Si som nosaltres i els nostres amics de l'altra banda de canal els particularistes que es combat, deixau-me repetir—perquè ja ho tenc dit altres vegades—que des que sortí *La Palma*, devés l'any 40 del passat segle, els esperits arrelats en el solar patri són els únics que representen Europa dins ca-nostre, i els únics el nom dels quals ha passat Calafiguera sense necessitat d'Excm., no essent-ne una excepció el mateix Gabriel Alomar, qui escrivia el *Futurisme* en la més elegant prosa catalana i la posició del qual ha estat perfecta i repetidament fixada per ell mateix.

D'aquestes coses, ja no n'hauríem de parlar amb gent que sap llegir i escriure. No tenen més que obrir el llibre que vulguin d'En Joan Alcover per qualsevol plana. En cada ratlla del que ara ha sortit, amb les seves *Conferències*, segon volum de les *Obres*, s'hi

(*) Joan Alcover: *El mosquito y el buey*.

conté més doctrina que en totes les grogues fulles estentòries d'aquests dogmatitzadors analfabets *post-maquinistes*, pintors d'embutts i compassos, qui descobreixen amb crits ferosos cada Mediterrani que fa riure, mostrant darrera els seus "volem", "declaram", "exigim", una indigència mental de pobres diables i un mestratge en l'art de no saber escriure. Allà ho trobaran tot dit, i no contestat fins ara per ningú, en fórmules de precisió superba:

"Voleu esser universals? Conserveu l'aire de família."

"Jo crec en l'art humà; però no crec en l'art cosmopolita."

"¿Què en restarà de l'individu, si l'escapem de tot nucli social, si el despullem de totes les influències territorials, històriques, familiars, que nodriren i modelaren la seva personalitat?"

"Quan vingui el cas de que el nacionalisme se resolgui en universalisme, no serà per anulació dels elements castissos, sinó per elevació i creixença."

"L'error de certes fórmules consisteix en atribuir a la catalanitat un sentit de restricció que no té per naturalesa."

Etc., etc., etc.

Què pretenen ara aquests sords parlant de música i confonent sota un mateix anatema la banalitat de *Rosó* i l'exquisit sentiment de *Muntanyes regalades*? Voleu que tot calli, fins els grills, perquè d'un cap a altre de món no es senti més que un estrèpit de jazz-band? Doncs que entenguin que, sense deixar la seva obra amorosa del *Cançoner*, on més d'un cop ha begut la seva inspiració, un artista de la qualitat d'En Baltasar Samper sap apreciar molt millor que ells la música negra i els seus cants espirituals a Nord-Amèrica.

Ja s'han adonat els detractors del ball popular que la *suite* de ballets que constitueix els *Cossiers* d'Alaró i de Montuiri és plena d'esquisideses dignes de Rameau o de Couperin? Ja saben que Stravinski se'n va anar de Barcelona impressionadíssim de la sardana (que, entre parèntesi, no és més local que el jazz en el seu origen) i que parla de compendre'n i d'incorporar-ne els instruments a la seva orquesta?

La darrera vegada que n'he vistes ballar fou una agradable nit a la plaça de Sarrià. Confés que aquest rite honestíssim i joiós, d'un valor social admirable, és una de les coses que més me fan estimar la meva Catalunya. No sé quants d'"espiciers" o "dependents de comerç" hi havia a les rotlades, ni em vaig preocupar d'esbrinar-ho: en tot cas tots eren tan dignes com el millor intel·lectual

de la meua simpatia, i es divertien molt bé, amb una estètica perfecta. Lo que sé és que aquella nit vaig tenir l'honor d'ésser presentat a una senyoreta que, amb les seves espadenyas blanques ben lligades, no va perdre cap ballada: era filla d'uns comtes i autora d'una molt bella versió catalana, directa de l'anglès, de Rabindranath Tagore...

Perquè, amics meus, "són els *pagesos*", com ha dit també En Joan Alcover, "els que prefereixen la lluentor de les més ordinàries decoracions urbanes... i reben amb geste recelós la visita dels peregrins de l'art i la bellesa que cerquen pels amagatalls de muntanya les cançons de flaire principesca, les notes gentils i palacianes de la musa popular; i són els ciutadans, en el sentit ideal de la paraula, els que tenen prou refinament per comprendre i sentir l'esquisida flor de la rusticitat."

En aquest sentit ideal, Mistral era un ciutadà perfecte. Com m'ha refrescat aquests dies llegir la viva i fidel traducció que En Guillem Colom ha fet de *Nerto!* Bon profit facin l'asèpsia, els arcs voltaics i les trompes de fonògrafs als teoritzants cubístics, i sobre-realistes negats a la poesia. Jo sempre creuré que no n'hi ha de més pura, ni de més actual, perquè és eterna, que la d'aquelles darreres pàgines adorables del poemeta provençal descrivint l'ermita de Sant Gabriel, que potser algú trobi "localistes"...

Per acabar: fa uns dies que vaig passar la vista per una secció que mai llegesc dels nostres diaris, i em vaig trobar amb aquestes ratlles nauseabundes, impreses en titulars: *Toros y deportes. Broncas en Madrid. Un mitín épico del gitano "Cagancho". El exquisito "Chicuelo"... Abajonazo y "tente tieso."* Cayetano Ordóñez también participó del pánico general. ¿Qué tendrán los toros de Samuel? Madrid. Mansos. Una corrida escandalosa..." Etc.

Heus aquí un infecte "localisme" exòtic, i el "provincianisme" real que tots podríem combatre!

ALANÍS

EL SICOMOR

FRONDÓS arbre d'Orient
que has servat la noble marca
d'acollir, a gratcient,
com tendal de Patriarca:

Mai per mai t'havia vist
i de sobte et coneixia,
arbre del país de Crist,
al trobar-te dins ma via.

Un quelcom de parentiu
de morer i la figuera,
alegrà mon ull pensiu
dins el verd de ta esponera.

I evocant el poble hebreu
—com al fons d'un clar miratge—
veia l'ombra de Zaqueu
pels creuers de tou brancatge.

Sicomor, arbre escollit,
mon esguard embadalit
s'allunyà de tu amb recança,
car ton nom, sols intuït,
em vibrava a l'esperit
amb un deix de benaurança.

MARIA ANTONIA SALVÁ

NERTO A MALLORCA

FA molts d'anys que els sollerics no són gent desconeguda a Provença. De Marsella per amunt, a Tarascó, a Nimes, a Arles, no és estrany de trobar-hi aquelles bucòliques tendes de "fruits et primeurs" on, entre bananes esgrogueïdes i melons valencians, triomfa l'or mirífic d'aquelles taronges.—Qui vol taronges mallorquines?—que un dia, ai las! ja llunyà, podien carregar a voler els bastiments a la nostra illa:

*urossamen
ven de Mallorco
lou bastimen.*

Entre tants sollerics, però, com se n'anaven a Provença a vendre, qualcun havia d'anar-hi a firar. I un n'hi ha avui que ve de fer-hi ben bona barrina. Amb els ulls fits en aquella inefable Mireia tan meravellosament transportada a casa nostra per les mans de fada de Maria Antònia Salvà, allargant la mà a la petita Nerto blonda de Castell-Renard: Vols venir amb mi a Mallorca?—li deia. Ella devia contestar-li que sí tot d'una. I avui, tots els que sabíem la mena de fruita que ens podia dur sols d'aquelles terres, al veure arribar de bell nou la nau de poesia d'En Guillem Colom, per la gràcia de Déu solleric de naixença i de professió, estariem temptats de girar davant el seu llibre el refranet de la cançó, i dir-li:

*urossamen
ven de Provenço
lou bastimen.*

Benvingut sia. I benviguda a l'illa d'or la bella Nerto, filla tercera del gran poeta de *Les illes d'or*, nada al món de la poesia vint-i-cinc anys després de la germana gran *Mireio*, i disset després del seu germà *Calendau*. Al cap de l'any ja se n'enamorava

Mossèn Cinto i la popularitzava a Catalunya amb la seva àgil i fresca versió en prosa. La marquesa Maria Licer, veneciana, la posava en italià el 1900; Charles Est. Lamb, en anglés en 1901. I dues versions distintes, de P. Kreiten (1885) i d'Augustus Bertuch (1901), la duïen a l'alemany. Com feia Gounod amb Mireio, Widor la musicava vers 1886.

I ben merescuda tenia la blonda Nerto tanta anomenada. Si amb Mireio, la germana major, era sublimada la Provença rústica i patriarcal amb accents inconeguts al món des de la mort de Virgili, amb ella era revelada al món de l'art tota la Provença gòtica que atenyia el màxim esplendor en la turbulenta commoció religiosa del gran cisma que ancorava a Avinyó la nau pontifical. Nerto no té com a figura femenina—massa lluny que n'està—el valor representatiu i simbòlic de mite universal, el caliu d'humanitat de l' enamorada Mireio. Amb més consistència, però, que l'Anglora del *Poema dou Rose*, la petita monja de pedra fulminada per la justícia redemptora del cel, aglutina amb la seva tragèdia, filla de l'escamesa eterna de l'esperit del mal, tot el color i tota la vida, tot el pintoresc d'una època, pastat per les mans del poeta, quan aquest és un artista com Mistral, i concentrat en els set cants no massa llargs del petit poema.

Té aquest, viva flor de poesia, les seves rels profundes en la història provençal, tan lligada per temps amb la del cantó nord-est de la península. Era en aquell temps que els provençals eren un poble que

*guardavian lou parla que Naturo elo-memo
nous metié sus li bouco...*

Feia cinc anys que les tropes de Carles VI de França, comandades per Geoffroy Boucicaut assetjaven dins Avinyó al Papa Benet XIII, quan aquest decidí per fi deixar la vila. I vers les tres de la matinada del 12 de març de 1403, vestit amb un hàbit de cartoix i amb l'Hòstia consagrada estreta sobre el pit, el ferreny Papa Lluna amb els seus vuitanta anys i la seva barba blanca llarga de dos pams, es feia escàpol del palau avinyonenc, acompanyat del seu metge Francesc Ribalta, mallorquí, de Francesc d'Aranda, donat de Portaceli i de Joan Romaní. Per la porta que comunicava altre temps el palau amb la casa del Degà de Nostra Dona dels Doms, se n'anaven a l'hostal de Sant Antoni, on esperaven els ambaixa-

dors aragonesos, i d'allà, sortits de la vila pel portal de Lima o de l'Oulle, a prendre al riu la barca enviada pel Cardenal de Pamplona que duia el Papa a Castell-Renard, en terra provençal, a ésser hoste de Lluís II d'Anjou, rei de Sicília i de Provença, casat en 1400 amb Violant d'Aragó regina de Nàpols i neboda de Martí l'Humà.

Damunt d'aquesta soca amb l'empelt d'una rondalla amb el dimoni es bastia la llegenda, i damunt de la llegenda el poema que En Guillem Colom (*) acaba de dur a Mallorca amb la més escrupulosa fidelitat al metre i rima de l'original. Dins el to general d'uniforme catalanitat el seu vers mallorquineja adés, graciosament, amb formes i desinències exclusivament nostres, i sols de clar en clar, la subjecció a la rima forçada li fa violentar lleugerament la consonància, com d'*amor* i *or* (p. 58), *monstre* i *sostre* (p. 105), *lleï* i *cartell* (p. 149); coses sense massa importància en un poema de quatre mil versos. Per tot això, jo diria sense pretensions crítiques, que la seva versió de Nerto és una cosa digna, discreta i ben feta.

Si qualque crític eminent i canonge hi ha a Mallorca a qui aquest elogi li resulti excessiu, ell sap que és lliure d'opinar i demostrar el contrari.

JOAN PONS

(*) Biblioteca Literària. Editorial Catalana S. A. Frederic Mistral. Nerto, novel·la provençal (Poema llorejat per l'Acadèmia Francesa, premi Vilet, 1884). Traducció en vers català de Guillem Colom. 1928. Llibreria Catalònia, Plaça Catalunya 17. Barcelona. 8, 181-VIII pp.

LA MONJA

*Fragment del cant V del poema provençal Nerto,
traducció catalana de Guillem Colom.*

...Al bell instant
rompen els cants dels salmejares
i l'encencê escampa ses flaires;
i amb creu alçada i salpasser
l'aspersió es comença a fer. •
Ja li han tret sa capellina,
ja li desfan sa mantellina
i el llarg manyoc del cabell ros
que tomba en raig meravellós
sobre sa espatlla tan airosa.

Mes, pal·lidint i tremolosa,
de les tisoires quan, cruel,
la noble filla sent el gel:
—Oh! cabellera mia bella!
ella cridà—dins la capella
pengeu-la, us prego, de bon grat,
sobre l'altar immaculat
de la Vergeta ma patrona!
Adéu, abril! Adeu, corona
que jo trenava amb boigs afanys,
adéu, orgull de mos setze anys!
Onada d'or, ona polida,
així que l'alba era sortida,
jo us pentinava amb foll amor
com una garba de raigs d'or!
Mon darrer bes deixau que els doni,
i que la Verge me'n perdoni!
Bell toisó dallat tan prest,
no lluiràs ja al sol xalest,
ni les floretes de l'arbreda
enfocaran ta flonja seda!

Ai! ja més els frescs embats
bellugaran tos rulls onats!
Això potser és infantívol,
mes dins mi sent un pes ombrívol
que ja no puc més retenî...
Deixau que plori! Això és la fi...
Ara qui van a eixalar l'ala
a l'aloleta provençala,
dins les garrigues, pels pujols,
anau, ocells, a cantar sols!
Fraules collint i violetes,
anau, companyes, tot soletes,
a esbargî el cor vora el Rial
qui riu i corr' sobre el penyal...
I ma llebrera eixerevida
que fins a Arles m'ha seguida!
de llanguiment, ai! morirà...
No tant com jò se llanguirà:
del Crucifix la trista esposa,
jo, en clastra ombrívola reclosa,
vaig a restar fins a la mort:
pobra de mi! planyeu ma sort!—

Mes del gran orgue la tronada
tota d'un cop és engegada,
com les veus que a la fi del món
pregonaran el gran tramont,
i ofega el plany de la mongeta.
La roba negra de sargeta
li han mes, la roba del casal,
i son velet i son frontal.
Sobre les Santes Escripures,
sobre les regles, ai! tan dures,
li fan prometre: castedat,
obediència, pobretat.
Tot ho promet, com una santa.
La Reina hi va, acaricianta,
i un llibre d'Hores li ha donat
de flors de lis tot ell sembrat,
amb clares lletres colorides,
d'atzur i d'or totes florides;
al monestir de Mont-Major,
anys i més anys, de jorn en jorn,
Fra Berenguer, mestre en pintures,

n'havia fet les miniatures.
Mes ara res joia li dû:
tot s'ennegreix, tot li és u.
Talment les frèvols orenetes
que han remullades llurs aletes
i que s'emporta el terbolí
de remolí dins remolí,
com una anyella fugissera
que als esbarzers s'enromaguera
i va belant plena d'esglai,
la jove morja, en son desmai,
ja no veu més arreu que l'ombra
i el flam dels ciris grocs sens nombre
de lluny en lluny. Creu somniâ,
i és dins la boira...

Però ja
el Pare Sant, amb grave senya,
del negre vel pren l'estamenya,
i el va estenent sobre el front groc
de la professa, i, poc a poc:
—Rep en ton cap, Nerto,—afegia—
aquest velet, coberta pia,
senyal de mortificació:
i en venî el jorn de dar raó,
pugues tornar-lo sense taca!
I, de Satan rompent l'estaca,
pugues asseure't, virginal,
a les grans noccs sens igual
que dins el cel jamai fineixen!
A on els cors en Déu s'uneixen,
com el fum blanc dels encencês
volis amunt! Per sempre més!—

És consumat el sacrifici,
mes no les proves ni l'ofici.
Dins la capella tota en dol,
sobre les lloses del trespol,
Nerto, entremig de quatre ciris,
s'és ajeguda, en greus deliris,
dessota els plecs del drap de mort.
Les monges canten, dins el Chor,
el *De profundis* de Tenebres,
qui dóna por, qui dóna febres,

qui fa venir l'entressuor.
De tant en tant, punyent i sord,
munta un sanglot d'infant, que es trenca.
Sota la greu capa negrenca
que una gran creu marca de blanc,
Nerto, glaçant-se-li la sang,
pensa en l'horror del cementiri;
dels verins somnia el lent martiri,
del fos respira l'aire espès,
de sa gran llosa sent el pes,
del altre món veu els fantasmes,
veus els terrors, sent els espasmes;
té dins ses carns l'esgarrifall;
i de sa veu el fosc rogall
crida, per vèncer tanta horrura:
Roderic... Mes sols la clausura
l'enrevoltava tot pregant...
Nerto s'arbora groga; i quan
dins el Convent de Sant Cesari,
tot degranant el llarg rosari,
les sors l'emporten, sols es sent
un mot, que totes van dient:
*entreu, entreu, germana nostra,
no en sortireu viva ni morta!*

Parteix tothom, i amb aire greu
diu, commogut:—La volgué Déu!
Però quin dol, quina tristesa
que, dins sa flor de juvenesa,
una polida jove així
prenga el mantell de Mont-Cassí!—

LA INVASIÓ DEL PAPER IMPRÈS

ELS llibres, les revistes, els periòdics, els impresos tots en el maremàgnun desordenat de llur multiplicació actual menacen d'apoderar-se de gran part de l'espai de la crosta terrestre destinada a la mansió i delectança de l'home.

El llibre, temptativa humana que cerca la immortalitat, ho va omplint tot, envaint-ho tot. Algú l'ha comparat als morts que omplen cementeris i més cementeris, insuficients ja per rebre el gran nombre de gents que, abandonant la superfície de la terra, van a podrir-se en el seu interior.

I mentre el paper imprès ens inunda en totes les seves formes, la tinta d'impremta corre caudalosament sobre les planes blanques, per anar a ressecar-se en els depòsits curulls de les Biblioteques públiques, en els munts confusos i sòrdids dels magatzems de llibres vells o en les estanteries particulars on omplen espais en benefici del bon efecte de la sala.

Tres milions de volums, descopmtant els manuscrits, diuen que estogen les immenses sales subterrànies de la Biblioteca del Museu Britànic. La mitat d'aquest nombre conté la de New-York, que porta el nom de «Pública» i es coneixen per desenes les que a les grans ciutats dels Estats Units posseeixen més de dos cents mil volums. Entra diàriament una quantitat tal de publicacions de tota mena al Museu Britànic que fa difícil pensar com poden els Directors trobar lloc per col·locar a l'abast del lector tanta prova del pensament humà. La col·lecció d'un sol diari, com és la de «The Times», ocupa el lloc que seria necessari a moltes cases, i cada jorn augmenta el nombre dels diaris que, amb paciència benedictina, va col·leccionant sistemàticament l'exèrcit de bibliotecaris i ajudants d'aquella venerable institució. Ja s'ha hagut de treure fora de Londres—diu B. Lanin Caw—totes les col·leccions de diaris de data anterior al 1860. Sens dubte, dins pocs temps cercaran refugi en el cap els clàssics grecs i llatins, lloc el més apropiat per meditar amb Plató,

per llegir les Geòrgiques o per delectar-nos de nou en les bel·leses de les Metamòrfosis.

I arribarà el dia en què ja no hi haurà lloc ni a les ciutats ni al camp per guardar tot l'imprès que les generacions futures s'afanyaran a posar en circulació.

Els boscs americans, els de Suècia i Noruega, aquells pins un dels quals Heine prengué una nit per fer-ne a l'Etna un tió i escriure després sobre la volta constel·lada el nom de la seva amada, donen el tresor de llurs fibres amb paciència i longanimitat perquè els homes gravin en negre sobre blanc les seves angoixes, els seus anhels, les seves alegries, les seves esperances, l'amor de què han estat víctimes, l'odi que els consumeix, algunes veritats trobades en la seva peregrinació per la terra, i moltes nicieses i ineptituds millors per ésser callades que per donar-les a la publicitat. Quants de llibres hi haurà a les Biblioteques arreu del món als que encara no ha separat les fulles el talla-papers? Quants n'hi haurà llegits solament pel seu autor abans d'ésser portats a aquells estatges de la sabiduria, que han permanescut intactes anys i més anys, tal volta més d'un segle, sense que un lector curiós els hagi dirigit una mirada compassiva?

La saviesa i la bellesa de la paraula de tots temps s'aglomeren a les Biblioteques vessants, i ja no són avui els vells llibres, les Bíblies antigues d'Hol·landa, ni els pomposos missals de Roma, ni els devocionaris de fosca pell, entre els qual una violeta deixa el seu rastre de rovell, ni són tampoc els opuscles de vitel·la transparent, ni els vetusts volums sortits de les prempses clàssiques que foren el joiell de les biblioteques seculares i són avui la il·lusió dels bibliòfils que els acaricien avars i trèmols. No són aquests ells llibres de què volem parlar: són els llibres moderns, de llampants portades, de tipus esmerats, llençats al mercat per les grans empreses editorials, els follets, les novel·les, les revistes, setmanaris i publicacions diàries.

Ens marejaria de fullejar les estadístiques del moviment bibliogràfic mundial, si fos possible que es redactassin completes, i causa horror pensar solament en el nombre de novel·les que es publiquen al present, en aquesta invasora febre descriptiva i narrativa, anàlisi del viure quotidià, de les que solament una o dues cada lustre i per cada nació, s'aixequen sobre la mitjana de la producció corrent. Sabut és que d'aquestes en surten centenars de milers d'exemplars que arriben a totes les mans, que en petit nombre es queden a les biblioteques públiques, mentre la majoria desapareix sense sa-

ber-se ou va... Els Estats Units quant a producció de la novel·la han batut el record.

Sabut és també que els diaris, llegits i no llegits, tornen a les fàbriques de paper i serveixen per fer-ne un nou producte de distinta qualitat. Ningú sent escrúpol de llençar o destruir un diari; però creim amb B. Lanin que ningú a sang freda s'atreveria a destruir un llibre.

No hi ha llibre, per dolent que sigui, que no porti entre les seves planes quelcom digne de guardar-se. I quan el llibre no conté cap substància immortal, la crítica moderna el troba interessant, com a testimoni de la vida mental d'un individu, com el símptoma de l'estat general de l'esperit, com a feble dada per la reconstrucció del moment històric. Com deploren avui els erudits la pèrdua d'obres que sols es coneixen per les al·lusions que n'han fet alguns contemporanis de llurs autors.

El segle present té la superstició del llibre. Qui destrueix un exemplar d'una obra qualsevol és tengut per salvatge si ho fa imprevistament, i per fanàtic o neci si ha pretengut eliminar amb la destrucció les idees contingudes en el llibre. Però la veritat és que hi ha molts de llibres que no mereixen ocupar espai ni en la pensa de la posteritat, ni a l'estatge de les biblioteques. Se'n publiquen molts que en la seva insignificància ni tan sols són dolents. No es sap les raons ocultes que fan precisa la seva conservació. Una de les raons per les que no desapareixen alguns llibres insignificants és, per ventura, la de que ningú els ha llegits.

L'horror que ens causa la desaparició d'un llibre té sens dubte el seu origen en la valoració mística que feim del seu objecte i dels seus fins.

JOAN LLABRÉS

El “Foment de Cultura de la Dona”

FA tot just una mesada entrà de ple i per la porta gran dins la vida social mallorquina, amb la seva personalitat carecterística i inconfonible, aquest gentil agrupament femení qui acaba d'aponcellar dins la garrida vall de Sóller, ubèrrima en aquest temps de nobles curolles i promences, com una flor més de les qui embaumen l'encontrada.

Volem aprofitar l'avinentesa que aquest fet ens depara per tractar d'aquest lloc estant—novella tribuna creada per l'entusiasme d'uns bons amics per aguar tots aquells aspectes de la vida insular qui tenguen regust pairal—d'aquesta simpàtica agrupació qui conserva i atia el foc de la cultura nostrada en un heroic esforç de voluntat i d'ardidesa mereixedor del més càlid elogi. Cal que els clarins de la fama escampin per tota l'illa l'obra d'aquesta magna empresa reeixida, perquè servesca d'exemple i d'estímul als diversos nuclis d'amics qui ençà i enllà de Mallorca veuen passar indolentment els dies sense encertar a treure's la basca de la xardor pesant d'aquest temps.

Volem expressar igualment l'íntima joia que sentim a cada nou triomf que obté aquesta benemèrita entitat, a cada nou avenç que realitza, a cada iniciativa que converteix en realitat, i tota la pregonia admiració que desperten en nosaltres ses ardides capdavanteres al desplegar davant nostres ulls tot un programa d'actuació que indefectiblement van desenvolupant amb la laboriositat d'abelles qui anassen formant la bresca d'un alt ideal. El fet d'abastar sa majoria d'edat als dos anys escassos d'actuació, essent l'orgull del poble qui l'eixopluga, amb un historial tan replè de promeses aconseguides com el que ella pot presentar i amb el prestigi assolit davant l'opinió unànime de Mallorca, qui en pelegrinatge espiritual ha anat desfilant per l'airós casal de cultura, és una proesa titànica capaç de despertar els més dormits optimismes. Per això volem divulgar la seva obra als quatre vents per veure si consegueix desvetlar arreu de la nostra terra nobles i profitoses emulacions que l'esperit

nostrat agrairia perquè seria com una sembrada qui aviat ens donaria fruits abundosos.

* * *

En el breu temps que dau d'existència l'actiu "Foment de Cultura de la Dona" ha donat proves de la seva infatigable activitat en l'organització d'actes i festivals d'un alt valor cultural que, abans, sols una volta a l'any podíem fruit. Conferències, concerts, recitals, homenatges, lectures de poesies, exposicions de flors, cursets d'ensenyança, de brodats i de llengua nostra, excursions, etc., són les flors qui esmalten gaiament l'obra breu i feconda d'aquesta agrupació femenil i ploclamen amb veu alta l'existència d'un cervell dinàmic d'un tremp ferreny, d'una voluntat a tota prova, d'un esperit finament educat i sensible a les més subtils manifestacions i posseïdor d'una sòlida cultura i d'un tacte i delicadesa exquisits.

Però a lo que ha donat un major impuls, una embranzida formidable i definitiva, fent-la arrelar pregonament en l'ànima del poble com una cosa consubstancial amb ella i indestructible, ha estat a la creació de la Biblioteca Popular. Heus aquí anomenada la seva obra capdal. Ella és, gairebé, el principi i el fi d'aquesta entitat model, i a crear-la primer i a mantenir-la i engrandir-la després han convergit tots els esforços de les iniciadores, que han arribat fins al sacrifici personal per tal de que la Biblioteca complís l'alta missió social i cultural per què havia estat concebuda. I, en bona hora sia dit, ho ha complit amb escreix.

* * *

Sóller, com totes les demés poblacions mallorquines, mancava d'una biblioteca popular i, tal vegada més que les altres, en sentia la necessitat. El seu cosmopolitisme despertava més que a cap altre lloc de l'illa una marcada inclinació a la lectura, que no passà desapercibuda a la intuitiva perspiciàcia del refinat esperit de Na Maria Mayol, la poetessa qui concebé l'idea de fundar el "Foment de Cultura de la Dona" com a fogar d'expansió cultural qui pogués recollir i dur a terme el projecte de la creació de la Biblioteca somiada.

Cal fer gràcia als llegidors dels detalls enutjosos que freqüentment solen voltar la creació de tota obra gran o beneficosa. Part

damunt totes les dificultats, triomfant de la curtesa de perspectiva de gent rutinària i entrebancadora per sistema, aquella voluntat ferrenya que suava esmentàven concrecionà en aquesta biblioteca admirable qui, com un somriure juvenil, florí dins la nostra vall flairosa i polícroma.

Aquesta Biblioteca no és una biblioteca més, com tantes altres que n'hi ha, fredes, inhòspites, apergaminades, solitàries, amb olor de pols i d'humitat, i en les quals les arnes acompleixen la seva obra destructora en la calma sepulcral i en l'obscuritat perenne del seus recinte. Aquesta altra és com un cant de joventut, plena de vida i de feconditat. És ampla, clara, lluminosa, ventilada i amorosa,

*plaent com una escomesa,
oberta com una mà,
com una mà sempre estesa
qui convida a reposâ*

a tots aquells qui tenen daler de saber i d'enriquir son esperit amb els tresors de la Ciència. Les flors que tothora l'enjoien, prou denoten la cura de mans femenines qui fan més plaent l'estada a la gent qui la freqüenta.

Mai hauríem sospitat que en tan poc temps hagués assolit aquesta Biblioteca tanta popularitat. Segons unes estadístiques que hem tengut ocasió de fullejar, en l'espai d'un any concorregueren a la sala de lectura 3.200 persones, i es registrà un moviment de 2.500 llibres a la Biblioteca circulant. S'han rebut una gran quantitat de donatius en metàlic i en espècies, principalment en llibres, havent-se'n arribat a reunir en els estants 2.675, quasi tots ells propietat de la Institució.

Davant unes xifres tan eloqüents, que tan alt parlen del concepte i estima en què el poble ha arribat a tenir la *Biblioteca*, com se l'anomena familiarment i per antonomàsia, no cal insistiguem nosaltres en voler remarcar fins a quin punt ha complert aquella el seu fi social i cultural fent un bé al poble difícilment igualable. En els llavis de tothom hi floreix l'elogi cordial i espontani de tots els qui la visiten o dels qui més o menys assíduament la freqüenten. Aquesta és la prova més irrefutable que la seva existència obeeix a una necessitat i que compleix a satisfacció de tothom l'objecte per què fou creada.

Al nom del "Foment de Cultura de la Dona" i la Biblioteca Circulant n'hi va unit un altre que tots els sollerics pronunciam ja

amb íntima veneració: el de Maria Mayol, la propulsora de tot aquest moviment cultural, l'ànima de tota aquesta obra vasta i fecunda. Voldríem estampar-lo als plecs de la nostra bandera perquè al voletejar als quatre vents de Mallorca des del cim de la carena de la Serra, fos com un exemple viu per tots els pobles de Mallorca.

Voldríem també que tota l'illa aguaitàs encuriosida aquesta admirable obra social perquè és despertàs en el cor d'algun esperit sensible no una enveja malsana, sinó una noble pruija imitativa. Per segar aquest blat qui ara es daura per les planures mallorquines fou precis abans reblanir amb suor la terra dura. Per collir el fruit d'una esplèndida collita patriòtica no planguem tampoc l'esforç; ans el contrari, aportem tots el nostre concurs i fem el possible perquè a cada poble de l'illa hi sorgeixi un "Foment de Cultura de la Dona" ben impost de la seva missió. Quan això s'aconsegueixi, veurem, com per miracle canviar la fesomia de Mallorca. I tot el demés ens serà donat per afegitó.

MIQUEL MARQUÈS COLL

Sóller, Juny de 1928.

LA LLUITA CONTRA LA FOLLIA

I

EXPOSICIÓ DEL PROBLEMA

QUE la vida és lluita és cosa sabuda d'antic. I aquest axioma el subscriuen per una igual biòlegs i metges, filòsofs i sociòlegs, psiquiatres i moralistes. L'esperit bèl·lic és connatural a l'home i no hi ha esfera que es sostregui al seu poderós determinisme. La moderna civilització que havia de gaudir de l'herència que li deixà el *segle de les llums* no ha pogut conjurar la llei inexorable, ans bé el segle XX s'ha mostra més bèl·lic que els altres i si giram els ulls a l'entorn, altra cosa no veim sinó lluita.

Lluita de nacions i de races—la pira del déu Mart, encara encesa, ni un sol dia ha deixat de cremar; una cadena de guerres s'ha anat forjant sens treva—lluïta sectària i de classes; lluita amb els elements—suara la lluita pel domini de l'aire, darrerament la lluita amb els glaços—; i fins i tot el poble, quan disposa d'unes hores, per temperar el seu esperit, las per la febre del treball i del maquinisme, no va a beure les fines aigües de les emocions artístiques genuïnes, sinó que cerca nous i variats espectacles de lluita; *la lluita per la lluita*, els moderns *circenses* que es diuen Boxa, Foot-Ball, etc.

Les ciències mèdiques que sempre han estat animades per l'esperit de lluita (lluïta contra la malaltia, contra el microbi, contra el medi advers)—recordem el concepte d'*antixenisme* de Grasset—han intensificat i popularitzat avui aqueix aspecte, donant-li un valor social i ètic, i arribant a constituir vertaderes creuades sanitàries. Ho diguin, sinó, les campanyes antipalúdiques, les lligues contra el càncer i la tuberculosi, la lluita antivenèria i més recentment la constitució de les societats d'Higiene mental, encarregades de la organització científica de la lluita contra la follia.

L'espantosa follia!.. Coneguda ja a l'antiguetat clàssica ha esdevingut els nostres dies una de les més terribles plagues socials com aviat veurem. La civilització amb els seus invents prodigiosos, amb les seves màquines, ha ennoblit el treball de l'obrer rellevant-lo d'una tasca odiosa i brutal. Totes les cèl·lules de l'organisme resulten beneficiades per la civilització. Totes menys una, la cèl·lula nerviosa. La cèl·lula nerviosa porta el pes de la civilització; *la civilització descansa damunt el cervell* com diu Toulouse. Bona prova del que deim la donen les estadístiques: la proporció de malalties ha baixat, especialment dins el camp de les infeccions degut a les noves armes serològiques i vacunals; en canvi, el percentatge de psicopaties augmenta de cada dia, i corresponen els primers llocs a les nacions considerades com a més civilitzades. Segons Kraepelin la proporció de malalts mentals a Alemanya és de 2 per cada 1.000 habitants. A Suïssa la proporció és de 9 per 1.000 al cantó de Zurich, i de 8 per 1.000 al de Berna. A Suècia és de 3'6 segons Tamburini. A Anglaterra de 3'5. Als Estats Units les xifres són molt més elevades; no hi ha cap nació que les superi.

¡La lluita contra la follia! Preservar de les psicopaties els normals, els predisposats, els anormals...; conservar l'equilibri de l'estat mental i millorar-lo si és possible, vet aquí l'objecte i la noble missió de la *Higiene mental*, diu encertadament M. Potet, un dels apòstols de la noble creuada a la veïna nació francesa.

No cal insistir remarcant la transcendència d'aquest moviment. Si l'importància de la Higiene és reconeguda fins i tot per la ciència popular al dir que *més val la qui guarda que la qui cura*, aquesta importància puja de grau quan ens referim a la higiene mental, quan es tracta de prevenir la pitjor de les malalties, la pèrdua de la raó.

Per aconseguir aquest objecte, la Higiene mental es fonamenta en primer lloc en la psiquiatria, però ademés posa a contribució tota classe de mètodes i procediments que manleva a altres ciències com la Pedagogia, la Sociologia, l'Ètica, etc... duent-los immediatament a la pràctica.

L'Higiene mental, concebuda en la forma exposada, és, sens dubte, una ciència novella. L'organització científica de la lluita social

contra la folia es troba solament a algunes nacions i compta amb ben pocs anys d'existència. Iniciada l'any 1908 als Estats Units, l'exemple fou seguit aviat per Suïssa, França, Alemanya i Bèlgica. Tanmateix Nord-Amèrica continua al cap del moviment, que constitueix avui una obra formidable de defensa social segons paraules de Legrain (1) tant per l'extensió com per l'eficàcia de la seva labor.

Els *treballadors socials* (*social worker*)—homes i dones curosa-ment seleccionats—integren l'anomenat *Servei tentacular*, encarregat de realitzar tota mena d'investigacions personals relacionades amb la profilaxia de la folia, tals com la formació d'enquestes sobre l'estat dels alienats, i exploració sistemàtica a les escoles, tallers, casernes, etc., per descobrir els inadaptats, els ciclotímics, els febles d'esperit, els futurs criminals..., fent una tria dels probables i dels possibles i establint la fitxa de cada un. Els governadors dels diferents Estats, els inspectors, magistrats, etc. coadjuven i faciliten aquesta missió delicadíssima.

Paral·lelament al *Servei tentacular*, existeix el de *propaganda i vulgarització social*, encarregat d'interessar l'atenció del gran públic mitjançant conferències, curses, anuncis i cartells, fulles volants i periòdics especials entre els que citarem el *Mental Hygiene*, el *Mental Hygiene Bulletin* i el *Mental Hygiene News*.

Una vegada recollits els anormals són duits a les *clíniques psicoteràpiques* on són estudiats i tractats amb tots els recursos de la moderna terapèutica mental. Laboratoris, serveis especials..., res hi manca. D'aquesta manera es consegueix el màxim d'eficàcia i el nombre de curacions i millories sobrepuja de molt el de les antigues estadístiques. Passat el temps oportú, retorna a la societat el curat, es condueix l'incurable a l'asil i a la presó el criminal. La clínica psicoteràpica actua, doncs, a manera d'un filtre entre la societat i l'asil, i entre la societat i la presó (Potet).

No volem fatigar més als lector amb l'exposició del problema de la Higiene mental als altres països. Amb lo dit n'hi ha prou per ferse'n càrrec. A més, l'esforç dels Estats Units no ha estat superat per cap nació. Nord Amèrica ha donat el model, la pauta que deuen seguir totes les altres.

JOAN I. VALENTÍ

(1) Legrain—*L'Hygiene mentale en Amérique*. 1920.

DEL ROSSELLÓ

DE la darrera crònica ençà hi són passades coses molt belles al Rosselló. Antes d'assenyalar el més interessant acorregut aquí dins el tres darrers mesos no volem passar sense fer menció de la tasca eminentment poètica que el poble rossellonés duu a terme cada any en venir la Setmana Santa i la Pasqua Florida.

Val a dir que el Rosselló es sent enamoradíssim, apassionadíssim, de la Passió i Resurrecció del Crist. I com de l'abundància del cor en sobreïx la boca, veuríeu que, quan arriba la Setmana Santa, tothom, d'un cap a l'altre del país, entona el càntic de la Passió i Mort de Jesús, en un català punyent de tan viu, i que fa ranciosa olor de segles.

Des de la trona de la Seu perpinyanesa fins a la de l'esglèsia del més humil llogaret, és en l'ancestral idioma vernàcul que ressona la paraula sagrada la nit del Divendres Sant.

I la nit del dissabte de Glòria diríeu que no hi ha cor que no hi esclati en caramelles. Ací en diuen els «Goigs dels ous». Es de notar que tenen la mateixa tonada els que hom canta dins el temple que els que reflen les colles de joves al grat del serení.

Evidentment un poble que canta d'aital faïçó es un poble que porta una inmusteïble Pasqua de flors en les entranyes!

* * *

Després de la tasca poètica del poble rossellonés, assenyalem amb pedra blanca la gran festa literària dels Jocs Florals d'enguany, organitzats, com de consuetud, pels llegítims representats del més purament medul·lar i expressiu de l'ànima d'aquest país: els bons amics de la «Colla del Rosselló».

Formaran època. Pot dir-se que, per unes hores de gràcia i de prodigi, l'essència i la flor de les terres catalanes, el geni i l'esperit integral de la seva història, visqueren misteriosament sacramentats a Perpinyà. L'Orfeó Canigó hi esgranà un enfilall de cançons de la terra.

Un veritable i digne fill espiritual del geni elegíac de Joan Alcover de Mallorca fou l'heroi i el president de la festa: En Josep Sebastià Pons. Al seu voltant s'acoblaren en garlanda d'admiració i afecte els Francesc Matheu, els Guasch, els Cabot i Rovira i aqueix gran home que es podria llescar el pa a la taula dels semidéus, com un Goethe o un Leonardo de Vinci: En Pere Corominas.

L'homenatge que reteren a Barcelona a l'autor del «Singlar» i de «Canta perdiu» continuava a Perpinyà.

El seu discurs presidencial fou la més simple i adorable de les declaracions d'amor. Fou el manifest apologètic de la poesia més pura: pura com l'aigua del plor; incontaminada i verge de tot barroquisme enfàtic. Els àngels—creieu-nos—hi cantaven: l'àngel dels nius i dels braços; l'àngel dels pastors i dels infants; l'àngel de les fonts i de les ermites; l'àngel fatiller de les rondalles...

Darrera En Pons va parlar N'Amade. L'il·lustre professor de la Universitat de Montpeller— que presentà com a tesi doctoral un documentadíssim estudi del renaixement de la literatura catalana— era el més indicat i autoritzat per fer l'història de la renaixença de la seva poesia al Rosselló. Tingué moments d'emoció corprenedora. N'Amade us parla de la poesia popular com un hortolà us parla dels fruits més llaminers de la seva collita; us n'exprem la mel a flor de llavis i us fa irresistible denteta.

* * *

I vingué l'àpat de la nit. I quan tots creiem que jo no es podien superar les emocions de la jornada, En Carles Grandó, poeta qui treballa els seus versos en vidre volador—talment són ells d'infants i fins i fràgils—, es posà d'empeus i va fer un càlid parlament de lluitador.

I heus ací, com a corona de la seva crida, la bella nova, tota nimbada d'esperances:

«Demà, fidels guardians de l'atxa racial, tindrem, a Perpinyà, després de la «Colla» i de la «Ginesta d'Or», una «Acadèmia Catalana» oficialment desitjada i acreditada. La poncella a mig badar es recordarà de la rel que l'ha criada».

Veieu, ara, com és veritat que són passades coses molt belles al Rosselló?

T.

E L S L L I B R E S

Obra del "CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA"
Materials.—Volum I, Fascicle 2.^{on}

EN un gros volum de 385 pàgines en 4^{rt.}, d'aspecte tipogràfic impecable, ha publicat l'Obra del "Cançoner Popular de Catalunya" una replega de nous materials.

Cal advertir al lector que no es tracta del propi "Cançoner", sinó de diferents treballs previs reunits sota el títol de "Materials". Ara bé, el llibre és ja en ell mateix de tanta importància que fa endevinar la que tindrà, millor dit, la que té l'Obra del "Cançoner" actualment.

És aquesta obra una de les lloables iniciatives del patrici Rafel Patxot i Jubert qui, com a testamentari de Na Concepció Rabell i Cibils, encarregà en 1921 a l'"Orfeó Català" la formació del Corpus de la cançó popular en terres de llengua catalana. Des d'aquella data s'hi treballa amb molta d'activitat per mitjà de concursos, missions de recerca, etc., i avui dia es posseeix un fons que passa ja de tot el que es podia imaginar en iniciar-se l'empresa.

El llibre que ens ocupa conté treballs de Jaume Massó i Torrents, Mn. Higiní Anglés, Mn. Joan Puntí i Colell i les interessantíssimes Memòries de les missions de recerca que efectuaren per contrades catalanes Joan Llongueras, Pere Bohigas i l'esmentat Mn. Anglés; la versió autèntica dels "Goigs del Roser de tot l'any" per Mn. Lluís Romeu i una ressenya de Francesc Pujol sobre l'Obra de "C. P. de C." al "Congrès d'Història de la Música" celebrat a Viena del 26 al 31 de març de en 1927 en commemoració del centenari de la mort de Beethoven.

Té un interès extraordinari pel folklore de Mallorca aquest darrer treball. El Mtre. Pujol llegí durant el citat Congrès una comunicació, que fou repartida entre els assistents en forma de fascicle, en francès, per donar a conèixer l'Obra del "Cançoner" i en els exemples de cançons que s'hi citen hi tenen una forta representació les cançons i tonades nostres, algunes de les quals van acompanyades d'explicacions i judicis crítics que mostren la percepció del seu autor.

De com foren rebudes entre els congressistes, ens ho dirà el mateix Mtre. Pujol: «Ens és grat ben de dir, en honorança de l'Obra del "Cançoner Popular de Catalunya" que les peces folklòriques contingudes en l'opuscle en qüestió cridaren vivament l'atenció, especialment les cançons de treball de Mallorca i, sobretot, el Contrapàs llarg, el nostre magnífic drama líric litúrgico-popular».

La música popular mallorquina que és donà a conèixer a Viena fou la següent: *Dansa Nova d'Els Cossiers*, *Les Corregudes*, dues *Cançons amoroses*, una de Felanitx i l'altra de Sant Joan, *La Porqueirola* i una tonada de Glosses recollida a Algaida.

És tan alta la valor poètica i musical d'aquesta glossa que no ens sabem estar de copiar-ne el text i de traduir a continuació el comentari que li segueix:—«Ningú

té acta de vida, —ni sap quan se morirà;—perquè qui mos va crear—sa retxa mos va senyar, —però s'estotjà sa mida;—i la terra beneïda—de nit i de dia crida—perquè sa carn que ha nodrida—la se vol tornà a menjar.

Cantada a Algaida (Mallorca) per Llorenç Capellà, sabater, glossador molt anomenat, d'una gran intuïció musical i molt intel·ligent. Un vertader Hans Sachs mallorquí (43 anys). Anotada per Baltasar Samper, compositor, i Josep M.ª Casas, filòleg, el setembre de 1925.

L'art d'improvisar cançons és bastant corrent a Mallorca, on es celebren molt sovint torneigs trovadorescs medievals. En aquests torneigs, dos o més glosadors deuen improvitzar sobre temes posats pels assistents al torneig. Àdhuc hi ha glosadors que exerceixen aquest art com un ofici per guanyar-se la vida. El cantor té, generalment, un esquema melòdic preestablert sobre el qual broda la seva improvitació allargant o escurçant els períodes seguint la mida del vers, afegint o suprimint melismes segons el caràcter que vol donar a la seva improvitació. Comença, en el cas present, per una suspensió sobre la tònica amb la vocal *i*, mena d'introducció, després de la qual puja ràpidament a l'octava superior per començar la cançó. És inútil d'insistir sobre la bellesa de la superba melodia adjunta.

Els versos d'aquesta classe de cançons són també sempre improvitats. Heus aquí el text de la magnífica improvitació de Llorenç Capellà, d'una força poètica extraordinària i d'una sabor d'austeritat que evoquen el record de Ramon Llull—i afegeix la versió francesa de l'anterior glossa.

És de notar la semblança dels nostres glossats amb els que encara tenen lloc a l'Equador i a Xile. En el primer de dits païssos es concerten els *contrapuntos* entre *puetas* que prenen la designació del riu més proper d'on viuen; a Xile la divisió és entre *abajinos* i *arribanos*, segons visquin al pla o a muntanya. No es té cap dubte en aquests versificadors americans segueixen el costum important pels espanyols, record degenerat dels joglars i trovadors medievals (1).

Quant a les cançons de treball mallorquines formen en l'opuscle un capítol apart i s'hi reproduïxen dues tonades de llaurar (Cas Concos i Binisalem), i altres de segar, de batre, de collir, de tondre i de menar carro.

Volem igualment traduir-ne l'explicació que en dóna el Mtre. Pujol:

«A la major de les Illes Balears les cançons de treball han conservat tota llur vigoria; hom les canta pertot i per tota mena de treballs i llur abundància és extraordinària. Les més interessants i característiques són, sense dubte, les cançons pròpies dels treballs agrícoles. A Mallorca aquestes cançons són enterament vivents, mentre que a Catalunya gairebé han desaparegut. Els mallorquins canten aquestes cançons amb una tècnica atordidora i en una tessitura extremadament elevada, àdhuc amb veu de falset les cançons de tondre. Tots aquests cants, d'una tan gran llibertat rítmica que desafia generalment tot assaig de metrificació, són erichats d'ornamentacions vocals i d'entonacions molt difícils que els rústecs cantors executen amb una gran justesa i perfecta facilitat. Algunes d'aquestes cançons són del més gran interès des del punt de vista tonal. Assistim a una veritable supervivència dels antics modes grecs, el dòric especialment, però també és descobreix en les cançons de què parlem, tonalitats orientals que s'hi barrengen d'una manera feliç i natural».

(1) Folklore costeño. La poesía ecuatoriana.—Dr. Modesto Chávez Franco.—Revista de las Españas, núms. 20-21, pàg. 186 i següents.

Ens hem extés bastant en aquesta crònica perquè és pugui comprendre l'interés vital que té per les Balears aquesta Obra del "Cançoner".

Sabem, a més, que l'any passat fou encomanada una missió de recerca per Mallorca als senyors Samper i Morey i que en tragueren bons fruits; enguany, encara, els mateixos recercadors es proposen efectuar-ne una altra per Eivissa, terreny verge des del punt de vista folklòric.

No cal dir com hem d'agrair al senyor Patxot la seva iniciativa, sobretot nosaltres mallorquins que havíem hagut de patir un folklorisme *original* sense que el record i el camí assenyalat per En Noguera fos prou per aturar mans pecadores.

I ara voldríem que els nostres snobs europeitzants (?) no ens retreguessin el nostre entusiasme per aquest monument folklòric, però essencialment científic, que s'erigeix al nostre passat.

LES OBRES COMPLETES DE NARCÍS OLLER

"Hi ha, en totes les literatures, personalitats que són concrecions vives d'una tradició, personalitats que sols amb llur nom evocuen tota una època passada d'iniciatives i activitats memorables, assenyaladores de fites glorioses en l'evolució de l'espiritualitat del seu poble. Una d'aquestes personalitats es el nostre Narcís Oller."

Aquestes paraules inicials de l'estudi crític que Manuel de Montoliu ha posat com a proemi a la publicació de les Obres Completes de Narcís Oller defineixen el valor que té l'autor de *La febre d'or* dins la literatura catalana.

Narcís Oller és un dels autors catalans que deixen feta una obra caracteritzada per l'unitat, la densitat i la continuïtat més admirables. Es també, sens dubte, el més divers, i per aixó el més complet dels escriptors catalans que han cultivat la novel·la.

Abans d'aparèixer Oller, amb les seves importants produccions, en la república literària catalana, el camp de la novel·la sols podia presentar alguns assaigs en el gènere i va ésser ell qui ens va donar un conjunt de novel·les tan important per la seva varietat i extensió que encara avui la seva obra és el major esforç fet per incorporar a la producció literària de la nostra llengua una de les manifestacions més glorioses del món dels nostres dies.

S'ha dit, amb tota raó, que si de la vida catalana del darrer quart del segle XIX no en quedés altra cosa que l'obra novel·lística de Narcís Oller, fora aquesta a bastament per a que les noves generacions tenguessin una visió exacta, fidel i clara de lo que foren les generacions del període que té com a aconteixement central l'Exposició de 1888.

Es per aquest doble valor d'Oller—el valor d'ésser el primer gran novel·lista català i el d'haver donat vida a tota una època heroica en la nostra literatura—que té caracter d'homenatge col·lectiu la publicació suara iniciada de les Obres Completes de l'autor de *Vilaniu*.

Aquesta publicació constitueix en el camp editorial de l'activitat catalana lliària dels nostres dies un aconteixement parió a l'aparició de l'Obra de Verdaguer i Maragall, ja que la personalitat d'Oller, en el seu camp, destaca tant com la dels autors de *L'Atlàntida* i de *La vaca cega*.

Seguint pas a pas la producció de Narcís Oller és bo de veure com se'n desprenen observacions i ensenyances prou útils. En primer lloc, importa reivindicar

els Jocs Florals, avui tan combatuts i menyspreats, ja que gràcies a aquesta institució, va florir primer i fruitar després esplèndidament la producció de Narcís Oller, que va decidir-se a emprendre la seva marxa triomfal de novel·lista a l'ésser-li premiat un dels seus treballs en 1878.

Les primeres produccions de Narcís Oller feren entrar dins la nostra literatura l'escola *naturalista* i el mateix Oller, tan resoltament se va afiliar a aquesta escola que traduïda la seva primera gran obra al francès, *La Papallona*, va gestionar i obtenir unes paraules proemials d'Emili Lola, per a la traducció.

No obstant això, Manuel de Montoliu, en el seu Estudi crític ja citat, dedica gran espai a sostenir que N'Oller no queda inclòs en el sector d'escriptors naturalistes, sinó que la mateixa carta proemial de Zola li nega tal qualitat; i adueix a més altres testimonis conduents a demostrar ésser injust classificar a Oller com a escriptor naturalista.

A l'estudiar detengudament les obres de Narcís Oller, i referint-se a *La Papallona*, diu Montoliu que l'autor encara que apassionat per la realitat demostra ésser encara més forta la seva passió per la justícia, per la bondat i per la virtut, medis que constitueixen la felicitat de l'honra en aquesta vida.

Aquest enamorament de la bondat i de la virtut queda més de relleu en *Vilaniu* l'objectiu, de la qual segons l'autor mateix és la «condemnació de la calúnnia». En la mateixa novel·la demostra Oller ésser un dels adeptes de l'escola realista, ja que abunden en ella els passatges que revelen una potència gens corrent com a observador de la realitat i un talent descriptiu i colorista no superat en la nostra literatura.

L'influència que l'escola naturalista va exercir sobre Oller—encara que ell no s'hi entregàs per complet—perdura a través de les seves obres del segle XIX i fins a la publicació de *Pilar Prim*, ja dins aquest segle, no cessa aquella per donar pas a una altra influència: la de la novel·la psicològica que representa Paul Bourget.

Segons Montoliu, en Oller hi ha dues qualitats antitètiques: un sentit artístic agudament realista i un romanticisme moral, agut i torturador.

Lo primer queda bé de relleu quant a través de les novel·les s'aprecia que la tècnica general de l'autor és la resultant de l'observació apassionada de la realitat concreta, observació que a voltes passa a l'obra sense gaire elaboració artística; lo segon veient com alguna de les més importants obres, per exemple *Vilaniu*, foren escrites amb un objectiu moral.

Un autor que reuneix condicions tan notables, que deixa feta una obra tan densa i important bé mereixia que, als 80 anys, els seus conciutadans li retessin l'homenatge que representa la publicació de les seves Obres Completes.

El propi Oller ha revisat personalment el text d'aquesta edició que després de la seva interpretació és pot dir que, a més de completa, serà definitiva.

Amb motiu d'aquesta empresa editorial s'ha donat un exemple magnífic de sumissió al mestratge cada dia més acatat de Pompeu Fabra, l'il·lustre recreador, més que reformador, de la nostra llengua.

Es sabuda la pugna existent entre el grup de la vella i gloriosa escola literària de Catalunya, la representació més autèntica, de la qual en aquest aspecte, correspon a Francesc Matheu (corbat, com ha dit Roig i Llop, baix el pes de la *y* grega) i els seguidors de les normes de l'Institut baix la direcció d'En Fabra.

En Narcís Oller, al qual sa vida antiga de dies i sa obra donaven dret a ésser un dels puntals de l'ortografia i les normes antigues, s'ha adaptat en aquesta edició a les reconegudes per la gran majoria dels nostres escriptors, donant d'aquesta ma-

nera un alt exemple de concòrdia en bé de l'unificació i la dignificació del llenguatge.

Les correccions que ha calgut fer per a lograr això les ha realitzades N'Emili Guanyabens, de la Secció Filològica de l'I. d'E. C., qui d'acord amb l'autor ha conservat, especialment en el diàleg, unes poques modalitats, de les que se'n fa un advertiment previ.

Les Obres Completes de Narcís Oller formaran XII volums (fins ara se'n han publicat dos) i així com el primer porta l'Estudi Crític de Montoliu, el darrer portarà una Bibliografia del Director de la Biblioteca de Catalunya En Jordi Rubió i Balaguer.

Aquesta edició se fa als obradors de Gustau Gili, dels que surten els toms impresos en bells caràcters i de presentació agradable i acollidora—i l'exclusiva de venda ha estat concedida a la Llibreria Catalònia.—R.

Stanislaw Lencewicz ha publicat, en llengua txeca, una obra geogràfica sobre la nostra illa. Es titula "Mallorca Szkic Geograficzny", conté gran nombre de gravats i consta de 75 pàgines.

Dita obra fou impresa a Varsòvia aquest any passat i son autor lava concebre en sa visita a Mallorca amb motiu del XIV Congrés Geològic celebrat en 1926.

HA sortit el segon volum de les "Obres de Joan Alcover", que edita la "Il·lustració Catalana".

El tom esmentat comprèn "Mestres i Amics", "Conferències" i "Pròlegs", i no desmereix gens dels anteriorment publicats en quant a la presentació tipogràfica. L'ortografia d'aquesta publicació és la pròpia de la casa editora.

"PER l'altar i per la llar" és el títol de la nova obra del nostre amic Mn. Llorenç Riber, que acaba de sortir dels tallers de la "Llibreria Catalònia" formant part de la "Biblioteca Horitzons".

El volum és un recull interessantíssim d'articles i parlaments, de diverses èpoques, demostració de que, malgrat el temps transcorregut, tota la obra de Riber està informada per un mateix esperit i obeeix a una inestroncada i inestroncable motivació.

En el pròxim número en parlarem més extensament.

LA secció de publicacions del "Círculo de Estudios" ha posat a la venda una curiosa obra titulada "Don Antonio Maria" de la qual és autor el Sr. J. Rotger. L'obra esmentada comprèn XXI capítols, la Dedicatòria i el Pròleg, i consta de 169 pàgines amb una oleografia. L'etopeia està escrita en castellà i l'autor revisa en ella l'obra i els actes de "Don Antonio Maria".

EL nostre amic Sr. Francesc Sureda Blanes, Pvre., ens ha enviat, afectuosament dedicades, dues interessants obres de les quals ell és autor. Una d'elles es titula "De cómo Icaro perdió sus alas...", novel·la curta premiada en els Jocs Florals celebrats el dia 20 d'agost de 1926 en el Teatre Principal de Sanlúcar de Barrameda, editada per l'Excm. Ajuntament de dita Ciutat i impresa en la "Tipografia Domech", de Sanlúcar.

L'altra és titula "El Milagro, vindicación de su posibilidad científico, historicidad y discernibilidad criteriología, contra el criticismo del Dr. G. R. Lafora" publicada a Madrid enguany per la "Editorial Voluntad S. A." i és ja de la segona edició, terç miler.

RECULLS DE FORA

A la revista «Nosotros», de Buenos Aires, llegim un interessant article del nostre paisà J. Torrandell dedicat a l'obra de Joan Estelrich «Entre la vida i els llibres». En Torrandell acaba l'esmentat treball, dient: «El lector perspicaz habrá entendido, no obstante la limitación de estas apostillas, que el libro de Estelrich reclama imperiosamente la atención y el elogio. Sus preocupaciones implican la curiosidad de un espíritu grave y sutil, las que por sí solas ofrecen un valor auténtico. Pero es preciso añadir que, además, el contenido cobra cualidad mayor gracias a un estilo característico que legitima cuanto cosecha, con el sello de su personal creación».

* * *

La mateixa revista «Nosotros» dona també compte de l'aparició de «La Nostra Terra», i parlant del primer número, corresponent al mes de gener, senyala els treballs d'Artur Perucho «El mon tenebrós de Dostoievski» i «Glozel», d'Andreu Crespí.

* * *

Darrerament la «Revue Belge de Philologie et d'Histoire», vol. V. núm. 4, s'ha ocupat amb elogi del llibre de Nicolau d'Olwer «L'Expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental» que forma part de la «Enciclopèdia Catalunya», de l'Editorial Barcino.

* * *

«Comoedia», de París, s'ha ocupat, recomanant-les als seus lectors per l'interés que presenten, de les obres «La princesa Margarida», música de Jaume Pahissa i lletra de Adrià Gual, «Sàtires» de Guerau de Liost i «Constel·lacions» de Sánchez-Juan.

* * *

Ens enteram amb gust que a Manacor ha tengut lloc l'estrena, per una companyia d'aficionats, de dues obres teatrals en mallorquí, que han tengut èxit: «La Flor del Bosc» lletra i música de Andreu Parera, i «La Pedra», humorada còmic d'En Sebastià Rubí.

* * *

«La Publicitat», «Las Noticias», el «Diario de Barcelona», «El Dia Gráfico» i «El Diluvio», s'ocupen amb elogi de l'exposició de pintura que a les «Galerias Layetanes» feu, en la primera quinzena del passat juny, el nostre paisà En Bartomeu Bauzà.

L'expositor presentà figures i paisatges a l'oli, aquarel·les i aiguaforts, i la crítica, que parla bé de totes ses obres, remarca d'una manera especial l'importància d'aquests darrers, que semblen ésser el fort del artista.

* * *

Ens enteram que el nostre amic i col·laborador en Joan Llabrés, que acaba d'obtenir en el Certamen Nacional organitzat per l'Ajuntament de Madrid amb motiu de commemorar-se la pacificació del Marroc, un premi de 2.500 ptes. per sa monografia sobre la «Actuación de la Marina de Guerra en la Campaña de Africa», ha rebut l'encàrrec de la «Compañia Ibero Americana de Publicaciones» de redactar un estudi que ha de formar part de les edicions «Figuras de la Raza» sobre la vida del primer corsari espanyol, l'Il·lustre General de la Marina Antoni Barceló.

N O T I C I A R I

SOBRE LA CONSTITUCIÓ D'UN ATENEU

Hem llegit a la premsa local d'aquest darrers temps que s'ha constituït un Ateneu. En aquesta Ciutat és antiga ja l'idea de fundar un Ateneu i sempre ha fracassat l'iniciativa. Nosaltres creim que la fundació d'un Ateneu requereix, per assolir garantia d'èxit, que hi hagi els elements adequats que, desgraciadament, ens manquen a Mallorca. No basta que les inscripcions a les llistes de socis siguin nombroses: es precis que el nombre respongui a la qualitat.

A més de les condicions que hem senyalat com a precises i que no són susceptibles d'improvisació, ni ha un altra de primordial i bàsica, molt difícil d'obtenir en les circumstàncies actuals, i és la de que l'acció d'un Ateneu s'ha de desenrotllar dins un ample cercle de llibertat. Es possible, dins un Ateneu actual, aquesta llibertat en l'exposició d'idees i principis? Es possible que la societat intel·lectual d'aquesta Ciutat admeti una actuació amplement lliberal? No podent reunir el futur Ateneu aquestes condicions no podem menys d'augurar-li el fracàs.

EL CENTENARI DE LA CONQUISTA

Hem vist a la premsa la distribució de temes que la Junta de Comemoració del Centenari ha acordat per solemnitzar aquella memorable data. Ens ha estranyat fora mida que en un acte tan important hagi dominat el personalisme sobre la conveniència pública respecte a las persones designades per portar a terme els estudis històrics encomanats. No volem dir amb això que les persones a les quals s'ha encarregat els treballs no merèsquin la nostra consideració i estima. Salvat aquest punt, podem lliurament exposar la nostra opinió.

En primer lloc, ens ha causat sorpresa la manca quasi absoluta de seglars en la llista publicada, com si a Mallorca no hi hagués persones a les que *per dret propi* correspongués intervenir en una commemoració històrica tan important. Entre els seglars hi trobam a faltar En Gabriel Alomar, En Joan Estelrich, En Miquel Ferrà, En Josep Ramis d'Ayreflor, En Joan Pons, En Guillem Fortesa, i altres encara que més d'una vegada s'han donat a conèixer pels seus mereixements.

En segon lloc, la sorpresa ha estat encara més gran quan entre els eclesiàstics no hi hem vist el noms prestigiosos de Mn. Llorenç Riber, de Mn. Salvador Galmés i de Mn. Antoni Pons.

Creim que és claríssima la intervenció del partidisme i de la simpatia personal en aquest assumpte, que per sa importància hauria d'allunyar-se

de tota passió i ésser l'expressió més viva i vertadera de la Mallorca culta. D'aquest personalisme que presideix l'elecció de persones per la distribució dels treballs, nosaltres en protestam en nom de la matxixa gloriosa gesta que es vol commemorar.

EL SANTUARI DE SANT SALVADOR

La bellesa dels nostres Santuaris, caracteritzada per la seva senzillesa arquitectònica, està a punt de desaparèixer per complet. Pocs oratatoris quedaven actualment verges de la invasió del ciment armat i del mal gust de l'època present. El darrer sentenciat és el de Sant Salvador de Felanitx.

Després de Lluch, després de Cura, li toca el torn a Sant Salvador. No hi ha remei: a Mallorca sembla que s'han proposat acabar per sempre més amb tot lo que pugui tenir un caire de tradició i un segell d'encant local. Ara, els propietaris actuals dels centres de romeria popular sembla que volen fer la crida mitjançant l'anunci i emprant l'estidència constructiva, posant fondes ons es serveixi un bon dinar. Avui els nostres avis perdrien la devoció si aixecaven el cap, no coneixerien lo que la seva pietat i el seu amor bastiren, veurien solament un monument deforme; lo que manco sentirien seria la pau i consolació del refugi espiritual.

Els sentiments són fàcils de perdre si d'ells es desglossa la tradició, i a nosaltres ens sembla que a les multituds se les condueix per aquest camí. Voldriem que ho comprenguessin els encarregats de dirigir-les.

EXPOSICIÓ MESQUIDA.

En el Saló d'Antiguetats del carrer de Pelaires hem vist, molt ben instal·lades, unes pintures d'elevat valor artístic dins el poc conegut repertori de la pintura històrica mallorquina.

Es tracta de quatre teles, llegítimament envasades, que foren pintades als darrers anys de la fecondíssima vida del mestre Guillem Mesquida, el tan preferit deixeble de Carles Maratta, i duen per consegüent arreplegades totes les qualitats tècniques que pot donar una llarga tasca, sovint reforçada per seriosos estudis de les obres italianes alhora nombrosíssimes.

Aquestes pintures d'En Mesquida són, per consegüent, perfectes, estan ben conservades i—segons el biografista del mestre En Vicens Furió i Kobs—són quatre del set encàrrecs que li feu D. Antoni Ferrandell, membre de l'extingida família d'aquest llinatge i del qual és successora la Casa Maroto, d'on procedeixen les dites teles. El tema mitològic que tant tractà En Mesquida, seguint la corrent de l'època que travessava, està representat pels assumptes de "Angèlica i Medoro", "El Rapte de Europa", "Cèfir i Flora" i "Diana i Emidió" i les figures són de mig tamany natural.

Realment aquestes composicions són de les ben encertades del pintor, ja es miri la perfecta composició, la correcció admirable del dibuix o la frescor del colorit. Però qui vulgui establir comparacions entre les teles o entrar en particularitats, podrà sentir preferències per la composició del "Rapte", per la bella expressió de la cara d'"Angèlica" o per la lluminositat que anega el quadre de "Diana".

Per davant aquestes teles haurien d'haver-hi passat tots els que estimen preferentment tot lo nostre a fi d'impedir, per medi de l'adquisició, que emigri de Mallorca aquest tresor artístic, cosa avui probabilíssima.

Respecte dels quadres de pitxers amb flors, que vérem també exposats al mateix Saló-Matheu, creim en absolut que no són de Mesquida, malgrat la impressió de molts i de les afinitats de color que s'han volgut establir.—/.

LES FESTES DE CAMPANET.

A l'hora en què s'està imprimint el present número d'aquesta Revista es celebren a Campanet les festes dedicades a Sant Jaume, que enguany tenen per nosaltres un caràcter i una importància inusitades.

El 21 de maig de 1916 l'Ajuntament de Campanet, reunit en sessió solemne, acordà nomenar Fill Il·lustre d'aquella Vila a son nadiu En Miquel dels Sants Oliver, posar son nom al carrer on radica la casa on nasqué i col·locar al Saló Consistorial son retrat.

També l'Ajuntament actual, en sessió solemne de dia 20 del prop-passat juny, acordà nomenar Fill Il·lustre al d'aquella Vila Mn. Llorenç Riber, i igualment col·locar son retrat al Saló del Consistori i posar son nom al carrer que ara es nomena de la Rectoria.

Ademés s'ha acordat posar una làpida commemorativa de Miquel dels Sants Oliver a la façana de la casa on ve néixer l'il·lustre escriptor, i s'ha obert una subscripció popular per atendre a les despeses del dits actes, que a hores d'ara i per la importància de la quantitat recaudada, ja demostra l'admiració i simpatia que Mallorca professa als homenetjats.

Les biografies dels nous Fills Il·lustres de Campanet, encarregades a prestigiosos escriptors mallorquins, seran llegides en l'acte literari que expressament s'ha organitzat en aquella Vila.

LA NOSTRA TERRA, que veu amb estima els actes d'aquesta naturalesa i que s'afanya per donar a conèixer tots el valors capdals de les nostres lletres, s'adhereix amb entusiasme a les festes esmentades i felicita l'Ajuntament de Campanet per aquesta tan digna actuació, a Mn. Llorenç Riber per la merescuda prova d'admiració de què se'l fa objecte, i a les famílies dels homenetjats.

En el pròxim número d'aquesta Revista donarem compte dels actes celebrats a Campanet amb motiu de les dites festes.

ACORDS LAUDATORIS.

La Diputació Provincial ha acordat contribuir amb 250 ptes. a l'homenatge que l'Ajuntament de Campanet tributa a Miquel dels Sants Oliver i a Mn. Llorenç Riber amb motiu d'haver-los nomenat Fills Il·lustres d'aquella Vila.

L'Ajuntament d'aquesta Ciutat, a proposta del Regidor Sr. Oliver Frontera, ha acordat col·locar en lloc visible les làpides, escuts i inscripcions en pedra que posseeix procedents de les murades i cases desfetes, a fi de conservar-les i evitar la seva pèrdua i destrucció.

L'Ajuntament de Santanyí ha acordat posar el nom de Francesc Bernareggi a un carrer d'aquella Vila, expressant així el seu reconeixement a l'exquisit pintor de ses Cales, per la propaganda que de les belleses del terme significa el constant i meritíssim treball de l'artista.

ADVERTENCIA DE LA REDACCIÓ.

L'article titulat "Lletra de Barcelona.—Resum del trimestre", publicat en el número d'aquesta Revista corresponent al passat mes de juny, aparegué signat, equivocadament, amb les inicials F. V. B., que havien d'ésser A. P. Valga la rectificació.

LA NOVA ESGLÈSIA DEL MOLINAR DE LLEVANT

Després de quatre anys d'intensius treballs ha estat beneïda solemnement pel Prelat de Mallorca Dr. Llompart la bella esglèsia del Molinar, donant-se així compliment a la manda pia que per aquest fi deixà la Sra. D.ª Maria Ignàcia Cortès (a. c. s.)

La festa de la benedicció i ofici de mig pontifical, en el què D. Antoni Sanxo, Magistral de la nostra Seu, explanà brillantment en llengua catalana l'alta significació del Sacrifici dins la litúrgia del Vell i Nou Testament, fou una demostració de l'entusiasme d'aquella feligresia que veia alçat un magne i capaç casal de Déu florit amb totes les excel·lències que els segles han aportat per la glorificació del temple.

Essent coneguda de tots la ressenya de l'acte memorable del dia 15 d'aquest mes, ens subjectarem avui a descriure concisament l'obra arquitectònica que amb tot esment ha projectat i dirigit el nostre bon amic En Guillem Forteza, Arquitecte diocesà.

S'ha concebut l'edifici amb les mides i proporcions de les basíliques romanes dels primers segles, fugint per consegüent de desmesuraments impropis del lloc i guardant en canvi l'equilibri dels constructors constantinians.

La planta és de tres naus espaioses. Al cap d'elles ve el "trànsep" o nau transversal que forma la "tau" basilical, i al mig del fons s'obri l'absis semicircular que dóna espai i gran caràcter al presbiteri. A la banda de la façana està l'atri interior o vestibul, de sols l'amplària de la nau central, i els espais que queden lliures, corresponents a les naus laterals, estan destinats a Pila Baptimal el de la part de l'Evangelí, i a escala del chor el de l'Epístola.

Aquesta és la planta sobre la que s'aixeca l'estructura arquitectònica que té tants d'elements de pròpia fesomia, combinats dins les formes clàssiques. A l'obra de conjunt li podem donar el qualificatiu d'original. El primer i el darrer trams transversals estan construïts amb columnes jòniques que aguanten un dintell format d'un complet entaulament romà. El segon tram i el penúltim estan formats per altres columnes i arcs de mig punt, venint després l'espai central que és major que els altres, i al dar lloc a major arcada, neix la disposició dels creuers que caracteritzen els temples del Renaixement.

Amb aquests elements de sustentació queda resolta la coberta de les naus. La major amb enteixinat pla, de jàceres a parelles, encasetonat i una accentuada elevació al tram del creuer, recordant-nos la influència aràbiga que reberen alguns sòtils dels nostres palaus. El "trànsep" du l'enteixinat pla de banda a banda i de casetons, però les naus laterals duen el moviment obligat pels dintells i arcs senyalats, i per lo mateix es formen dues parts planes als extrems de la nau, seguint després les sis vertents també de casetons a la part central. Aquesta trobam que és una de les notes més vives de la construcció, ja que si per l'interior dóna un gran espai i una

visualitat que ens enllaça amb les solucions toscanes, per l'exterior de l'edifici s'acusa un gran cos sortit de tres trams, que dóna bell moviment als costats del temple, pel fet de trencar-se la línia de teulada.

Tots els detalls de finestres, òculus, portals, moldures, etc., responen l'estil imperant dins els models clàssics. És de veure l'altar major, el qual, tot de pedra viva i amb el Sagrari ricament obrat, s'alça majestuós sobre les grades litúrgiques: el cibori, de silueta bellament abizantinada, és de gran efecte; la ben sentida Verge del Remei; la pintura de l'absis amb tanta relació amb les típiques d'aquest gènere; la perfecta forma de la Pila Baptismal, etc., tot són obres que han respost a una excel·lent espiritualitat, i que, com hem dit al començar, fan viure dins la major puresa de les formes tradicionals de l'art clàssic, però sempre subjectes a la norma litúrgica de les basíliques.

Creim sincerament que l'obra del temple del Molinar és un èxit per l'arquitecte constructor; pels marmessors que han vista realitzada feliçment l'obra a ells confiada; pel mestre diligent; pels esculpors acertadíssims; pel pintor-mestre que ha embellit l'absis, i per tots quants han contribuït a aixecar el nou temple, que de veres voldríem veure acabat amb la portalada que li pertoca i que està projectada.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de *Palacio*, 91. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA